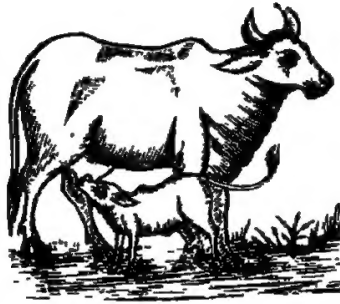

વેજટેબલ ઘી અને પ્રાણી રક્ષા.

લેખક,

ડા. નંદલાલ છાગનલાલ અહીયા.

સં. ૧૯૮૧.

મુદ્રક.

રાહ આનો.

સને ૧૯૨૫, કોપ્રોલ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૨૫૭૧

ડ.૫૭૩ ૦૦૮૪૪ લેજિટે

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૫૭૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ લેજિટેશન ૬૮ અને ગ્રાહીરકુ.

વિષય ડ.૫૭૩ ૦૦૮૪૪ લેજિટે

પ્રસ્તાવના.

વેળટેબલ ઘી આપણા દેશમાં લગભગ સવા કે દોઢ વર્ષથી લાખલ થયું છે તે બાબતમાં મુંબઈ ખાતે અનેક સભાઓ ભરાઈ હતી તેનું કંઈ પણ શુભ પરિણામ આવ્યું નહિં. તેની વિરુદ્ધમાં થોડો વખત ખુશ ચર્ચા થઈ, પણ પાછો ઉભરો કાંત પડી જતાં આજ તેની ખપત અસલ કરતાં વધી છે પણ ધરી નથી. જેઓનાં ફિઝલ્ખાં હતાં તેમણે તો આ ઘી વેચવા અથવા વાપરવાની પ્રતિજ્ઞાઓ લીધી અને હજી પણ પાળી રહ્યા છે પણ જેઓ પ્રથમ આ ઘીનો વેપાર નહોતાં કરતા અથવા તેમ કરવા ઇચ્છતા પણ ન હતા તેઓએ પણ વેચવાનું ચાલું કર્યું છે એ દિલ્લીરીની વાત છે.

વેળટેબલ ઘી બાબતમાં સંપૂર્ણ વિગત સાથે મારા તરફથી પહેલાં “વેળટેબલ ઘીનો ઇતિહાસ” એ નામની ચોપડી બહાર પાડવામાં આવી હતી જેની વિરુદ્ધમાં વેળટેબલ ઘીના કેાઈ આચાર કરનાર અથવા વેચનાર તરફથી હજી સુધી વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો નથી અથવા તો તેમાંના લખાણને અસત્ય ઠરાવવા માટે ચેલેન્જ કરવામાં આવી નથી. મજકુર લેખનું ફરેક ભાષામાં ભાષાંતર કરી છપાવવાની મારી ઉમેદ હતી પણ તે કેટલાક પ્રતિકુળ સંજોગોને લઈને પાર પડી નથી.

દેશનું અનેક રીતે બહુ ચાહનારા અને બહુ કરવાનો પ્રયત્ન કરવા ઇચ્છનારાઓ આપણા દેશમાં કેઈક વીરલાઓ પડ્યા છે જેમના અત્યંત અમોહથી આ લખવાની મને દરજ પડી છે. હિંદમાતા એવા પુત્રોથી હજી સુધી વંચિત નથી થઈ એ હર્ષની વાત છે.

આ લેખ માટે સેંકડો પાનાનું એક મોટું પુસ્તક લખી કહાય એમ છે તો પણ ચાલુ જમાનાના જનસ્વભાવને પિછાની વાંચક વર્ગ જેમ બને તેમ એણી કીમતમાં ખરીદ કરી કહે અને પાંચ દસ ચીનીટમાં વચ્ચી કહે એવી ટુંકી મતલબમાં આ લેખ લખવામાં આવ્યો છે તેમાં બે વાંચક વર્ગને કંઈ તૂટી અથવા આખી જણાવ તો તે માટે દરકુજર કરવા શક્યના છે.

લેખક.

વેછટેબલ ઘી અને પ્રાણી રક્ષા.

—:—

આ તાલુખીબરેલું વેછટેબલ ઘી આપણા દેશમાં આજ લગભગ ૧૥ વરસથી દાખલ થયું છે. આ નવાઇભર્યા પદાર્થને તેનાં તત્ત્વ જાણ્યા અને જોયા પછી ઘી કહેવું એ ખરેખર મુખર્ધિજ કહેવાય. છતાં તેના આયાત કરનારાઓ અને વેચનારાઓ તરફથી તેને ઘી (વેછટેબલ ઘી) તરીકે જોળખાવવામાં આવે છે તેથી આપણી ચર્ચામાં પણ તેને વેછટેબલ ઘી તરીકેજ વર્ણવવું ઠીક પડશે.

મુંબઈ શહેર એ આખા હિંદુસ્તાનનું મારકેટ અથવા બજાર અથવા બંદર જે કહો તે છે. દેશ પરદેશની દરેક ચીજો પ્રથમ મુંબઈમાં દાખલ થાય છે અને ત્યાંથી હિંદુસ્તાનના ખીજાં મોટાં શહેરોમાં રેલ રસ્તે જાય છે. જ્યાંથી નાનાં ચામડાંઓમાં અને એ રીતે દેશ આખામાં તે ફેલાય છે.

ઉપરોક્ત વેછટેબલ ઘી પ્રથમ મુંબઈમાં આજ ૧૫ વરસ પહેલાં દાખલ થયું અને અહીંથી ઉપર જણાવ્યા મુજબ આખા હિંદુસ્તાનના દરેક પ્રાંત અને ગામડાઓમાં પસરી ગયું છે. સાંભળવા પ્રમાણે આ અભયખીબરેલું ઘી ઘોઠ વરસથી વધુ વખત પહેલાંથીજ દાખલ થયું છે પરંતુ તે જાહેર રીતે વેછટેબલ ઘીના નામથી વેચાણું ન હતું અથવા તો આલમ સમસ્તમાં તે જાણીતું થયું ન હતું તેથી જ્યારથી તે જાણીતું થયું ત્યારથીજ આપણે તેને દાખલ થએલું સમજી લેશું તો તેમાં કંઈ હરકત જેવું નથી.

આ વેછટેબલ ઘી જેને તેના આયાત કરનારાઓ જુદા જુદા નામથી જોળખાવે છે તે ફક્ત હોલેંડ દેશના રોટરડેમ શહેરમાંથી આવે છે અને તેના જુદાં જુદાં આયાત કરનારાઓ તેને જુદે જુદે નામે જોળખાવે છે.

પરદેશથી આવતી દરેક ચીજો આપણને નુકસાનજ કરે છે એમ ખારી લેવું એ ઝેરવ્યાજખી છે તેમજ તેવી દરેક દરેક ચીજ આપણને ફાયદો કરતા છે એમ એક સપાટે માની લેવું એ પણ મુખર્ધિજ છે. પરદેશોમાંથી આપણા દેશમાં આયાત થતી કંઈ કંઈ ચીજો ફાયદા અથવા નુકસાનકરતા છે તે દેશની પ્રજા તેવી ચીજોના સમાગમમાં આવતાં સહેજે સમજી શકે છે તેથી અત્રે તેવી ચીજોના નામની ચર્ચા આપણી એ ઇષ્ટ નથી. છતાં ઉપરોક્ત તાલુખીબરેલું

વેળખવેલ લી કે જે પરદેશથીજ આવેલું છે તેનાથી દેશને કાષ્ઠપણુ રીતે ફાયદો મળે છે. જો એમ અમારું બીલકુલ માનવું નથી અને જો તે ચોક્કસપણે માનીએ છીએ કે જે તે લીના આયાત કરનારા વેપારીઓને પણ તેમના ધર્મના સોમન દબને પુછવામાં આવે તો તેઓ પણ કહેશે કે આ લીથી દેશને કંઈ પણ ફાયદો થવાને બદલે આર્થિક, શારીરિક, માનસિક અને સામાજિક રીતે નુકસાન થયું છે. તેઓને કદાચ આર્થિક ફાયદો થયો હોય તેથી દેશ સમસ્તને ફાયદો થયો છે એમ માની શકાય નહિ. ત્યારે સવાલ એજ ઉત્પન્ન થાય છે કે આ લીથી દેશને આટલું બધું નુકસાન થયું હોવા છતાં તેના આયાત કરનારાઓ હજી પણ શા માટે એને વેપાર ટકાવી રહ્યા હશે? આ સવાલનો જવાબ આપવો જો કે ધણોજ શુદ્ધ છે છતાં અમે તેના જવાબ આપ્યા વગર ચાલતું નથી અને તેથીજ અમારે જણાવવું પડે છે કે પહેલાં તો આપણામાં નીતિધર્મની એક વિશુદ્ધ માન્યતા હતી કે “યયપિ શુદ્ધં લોક વિદ્ધં નાકરણીયં નાચરણીયમ્” એટલે કે કાષ્ઠપણુ કાર્ય ગમે તેટલું શુદ્ધ હોય છતાં તે લોકમતની વિરુદ્ધ હોય તો તે કરવું તો નહિ પણ આચરવું પણ નહિ એટલે તે કરવાની શરૂઆત પણ ન કરવી અથવા તેના ખર્ચ પણ ન કરવો. આ સુત્ર આપણા પૂર્વજો માનતા હતા અને તે પ્રમાણે વર્તતા હતા જેનાં અનેક દષ્ટાંતો મળી આવશે પણ હાલ તે આપણે તેથી વિરુદ્ધ વર્તન થતું જ જોઈએ છે એ આપણા કર્મનીજ કહણાઈ નહિ તો બીજું શું?

કાષ્ઠ પણ અન્યાયી અથવા અધર્મિત કાર્ય થતું આપણી દૃષ્ટિએ ન પડે ત્યાં સુધી સારું; પરંતુ એકવાર આપણી દૃષ્ટિએ પડ્યા પછી આપણે તેનું કાર્ય થતું અટકાવવા માટે આપણાથી બની શકતો કંઈ પણ પ્રયાસ ન કરીએ તો તેવા અધર્મિત કાર્યમાં સંમતિદોષનો અપરાધ આપણા શરીરે આવે છે અને તેનું વસતું ફળ આપણને અથવા તો આપણા વંશવારસોને ભોગવવુંજ પડે છે. માટે આપણે તો આ લી આપણા દેશમાં આવતું હરકાષ્ઠ પ્રકારે બંધ થાય એવો પ્રયત્ન કરવાની ખાસ જરૂર છે.

એક હાથે વાળી પકતીજ નથી તે સુગ્રાનુસાર હરકાષ્ઠ મહાન કાર્ય બીજાની સહાય વગર થઈ શકતુંજ નથી. માટે આ જાળવવો પડાય આપણા દેશમાં આવતો અટકાવવા માટે પોતાનાથી બનતો દરેક પ્રયત્ન કરવો દરેક હિંદવાસીઓની ખાસ જરૂર છે. પછી તે એક શ્રાંતિ તરીકે હિંદુ, મુસલમાન, ખ્રીસ્તી, મહુદી, ખ્રીસ્તી અને તે હોય; મરીજ, તબંચર,

મેં મારા વેણેબલ લીની લ'બાણુ અને મુદ્દાસરની વિચતવાર સમજ
 "વેણેબલ લીનો પ્રતિદાસ" નામક લેખમાં સપ્રમાણ આપી છે તેથી જાત્રે
 તેની લ'બાણુ ચર્ચામાં ઉતરી વાંચકોને કું'ક'ટાળો આપવા ઇચ્છતો નથી.
 પરંતુ જાત્રે તો તેની કું'ક ચર્ચા કરી આ લીથી જે અનેક જાતનાં તુકસાન
 આપણા દેશને થયાં છે તેમાં સૌથી પ્રધાન તુકસાન આપણા ગરીબકા
 દેશના પશુપાનને કેવી રીતે ચલુ'છે અથવા ચશે તેનીજ મુખ્ય ચર્ચામાં
 ઉતરીશું તેમ જતાં આ ધી વિશે જેમને વિચતવાર જાણવાની જીજ્ઞાસા
 હોય તેઓ ઉપરોક્ત લેખ વાંચી લેશે એવી આશા છે.

મજકુર પદાર્થમાં કોઈ તાત્વીક પદાર્થના અંશ તો નથી એ પ્રત્યક્ષ પ્રસ્વાર થયું છે. વળી તે પદાર્થના સંબંધમાં તેનું પ્રયક્ષરણ કરનારાઓએ જે મોઢમ પ્રમાણપત્રો આપ્યાં છે તેથી પણ સ્પષ્ટ સાબ છે કે તેમાં શું પદાર્થો છે તે કતિા તેના પ્રયક્ષરણ કરનારાઓ પોતેજ સમજી શકતા નથી અથવા સમજતા હોવા છતાં કોઈ બેદખરમ ઉધાડો પડી જવાના કારણે તેમાં રહેલાં તત્વોનાં નામ ખુલ્લેખુલ્લાં જણાવતા નથી છતાં પણ જે જે પ્રયક્ષરણ સાબીઓએ આ પદાર્થનાં પ્રયક્ષરણ કરીને પોતાના અભિપ્રાયો આપેલાં છે તેઓનાં નામો વાંચક વચ્ચેની જાણ ખાતર અત્રે આપવાં લાજબળી લાગવાથી અમે આ નીચે આપીએ છીએ.

૧. શ્રી. બી. એન. ઘોષ બંગાળી
૨. શ્રી. સેન ”
૩. મેસર્સ જ્યાર, રટેની સ્ટ્રીટ. બંગાળી.
૪. મેન્ડર. બી. હાયમ. મુ'મઇ.
૫. હોલ્વેકના વિજ્ઞાન કાલીએ.

આ રસાયણ શાસ્ત્રીઓનાં સર્વિશ્વિદે મૂળ અંગ્રેજી ભાષામાં લખા-
 ળેલાં છે જે અત્રે સ્વજન સંપ્રદાયને લીધે અમેા આપી શકતા નથી. પરંતુ
 તેમણે જે સર્વિશ્વિદે આપ્યા છે તે મુનંદમાં તેા અનેક સ્થલે વંચાઈ
 અલેરે જ્યાં છે અને તેમના અભિપ્રાય મુજબ આ ઘીમાં ગરબીજ છે એવં

તેઓ જાહેર ક્યું છે. સ્વચ્છતાને લીધે મૂળ સર્ટિફિકેટ નહીં હાવવા માટે વાંચક દરજ્જા પર ફરતો જોવી આવશ્ય છે.

હવે મૂળ સર્ટિફિકેટથી આપણે નીચેના અનુમાન પર આવી શકીએ. પહેલાં ૨ પૃ. શાસ્ત્રીઓ જાણના છે છતાં તેઓ આખા હિંદુસ્તાનમાં જાણે મુખ્ય અને પ્રખ્યાત રસાયણ શાસ્ત્રીઓ તરીકે જાણીતા છે. જેથી તેમના અભિપ્રાયને આધારે તે આ પદાર્થમાં ચોક્કસ ચોક્કસ ચરબી છે એમ આપણે વિના સંકાપે માની શકીએ.

ત્રીજી રસાયણ શાસ્ત્રીઓની એક અગ્રણ્ય પેઢી છે જેઓને આ પદાર્થ સાથે કંઈ નિસ્પત્ત અથવા લાગતું વળગતું નહિ હોવાથી તેમજ એક વિદેશી માલ વિશે અભિપ્રાય આપવા બાબતમાં તેઓ પોતે વિદેશી હોવાથી તેમના અભિપ્રાય ઉપર વિશેષ ભરોસો મુકી શકાય જેથી તેમના અભિપ્રાય પ્રમાણે પણ આ પદાર્થમાં ચરબી છે એમ માનવાનું આપણને વિશેષ કારણ મળે છે.

ચોથા રસાયણ શાસ્ત્રી મી. બી. હામમ અત્રેની ટ્રાઈમેટીકલ કોલેજના ડીન છે અને મુંબઈ સરકારના પ્રમુખ રાજ્ય શાળાના રસાયણ શાસ્ત્રી છે. તેઓ પોતાના અભિપ્રાયમાં આ ધીમાં કયાં કયાં તત્વો છે તે ખુલ્લે ખુલ્લું જણાવતા નથી, પરંતુ તેમાં દુધનો અંશ નથી એમ તેઓ એકદમ કહી આપે છે અને વિશેષમાં તેઓ જણાવે છે કે યુરોપમાં માખણને બદલે વપરાતા માર્ગેરીન (Margarine) નામના કાષ્ઠ પદાર્થના જેવો કાષ્ઠ પદાર્થ આમાં છે એમ મોઢમ જણાવે છે. આ સર્ટિફિકેટ ઉપરથી આપણે એટલેજ સાર લાઈ શકીએ કે તેમાં દુધનો અંશ તો નથીજ જેથી દુધના અંશ વગર ઘી બની શકેજ નહિ. તેમ છતાં આ રસાયણ શાસ્ત્રીઓ પોતાના સર્ટિફિકેટમાં તેમાં રહેલા તત્વોનું સ્પષ્ટીકરણ નહિ કરેલું હોવાથી અને મોઢમ અભિપ્રાય આપેલો હોવાથી તેના પર આપણે વિશેષ આધાર રાખી શકતા નથી. છતાં એટલું તો આપણે સમજી શકીએ છીએ કે તેમાં દુધનો અંશ તો નથીજ અને દુધના અંશ વગર ઘી થાયજ નહિ અને ઘી નહીં હોવાથી તેમજ તેમાં માર્ગેરીનના જેવો કાષ્ઠ અણપ્યો પદાર્થ હોવાથી આપણે તેનો કાષ્ઠ ખૂદ રીતે ઉપયોગ કરી શકીએ નહિ.

પાંચમું સ્ટ્રીક્ટેડ આપનારાઓ જે દેશમાં તાબુબી બરેલું લી બને છે તે દેશનાજ દાકતરો છે. છતાં તેઓ તે પોતાના અભિપ્રાયમાં આ ઘીમાં શું શું પદાર્થો છે તે બીલકુલ નહિ જણાવતા હોવાથી તેમના સ્ટ્રીક્ટેડ ઉપરથી તો આપણે આ ઘીનો કોઈ પણ રીતે ઉપયોગ કરી શકીએ નહિ અને પેતાનાજ દેશમાં નીપજવા છતાં, જે રીતે આ ઘી બને છે તેની દરેક ક્રિયાઓ તેઓએ પોતે જોયેલી છે એમ તેઓ કહે છે છતાં તેઓ આવો વિચિત્ર અને મોઢમ અભિપ્રાય આપે છે તેથી તેમાં કંઈ દાળમાં કાળુંજ જણાય છે અને તેમના અભિપ્રાય ઉપરથી તો આ ઘી એક તદ્દન અગવડ્યો અને અપરિચીત પદાર્થ છે એમજ માનીને આપણે તેનો ઉપયોગ સદંતર અટકાવવો જોઈએ.

હવે પ્રથમના ચાર રસાયણ શાસ્ત્રીઓના અભિપ્રાય ઉપરથી તો આપણે વિના સંકોચે સમજી શકીએ છીએ કે આ ઘીમાં દુધનો અંશ તો નથીજ બલકે ખુલ્લે ખુલ્લી ચરબીજ છે છતાં કદાચ જો ધારી લઈએ કે તેમાં સોએ સો ટકા ચરબી નથી. તોપણ થોડે ધણે અંશે પણ તેમાં ચરબી હોવીજ જોઈએ-અને છેજ એમ નક્કી થાય છે અને બાકીના પદાર્થો કોઈ હલકા અથવા અખાલ અને નુકસાનકારક પદાર્થો હોવાથી આપણે આ ઘીનો કોઈ પણ રીતે ઉપયોગ કરી શકીએજ નહિ એ સ્પષ્ટ અને સિદ્ધ વાત છે.

અત્રે કદાચ એવો સવાલ ઉત્પન્ન કરવામાં આવશે કે આર્થિક અને શારિરિક અથવા માનસિક દૃષ્ટિએ આ તકલાદી ઘી ત્યાજ્ય ગણી શકાય એ વાત સમજાય તેવી છે; પરંતુ દેશના પશુધનને આથી શી નુકસાની જવાની હતી ? બંધુઓ ! આ સવાલ સમજવો મુશ્કેલ નથી છતાં પણ તેની અત્રે વિગતવાર ચર્ચા કરવી બ્યાબી થઈ પડશે.

અત્યાર સુધી અનાજ દુધ અને ઘી આપણા દેશ માટે અનાદિકાળથી આપણેજ બનાવતા આવ્યા છીએ. બાકી તો બીજી દરેક વસ્તુમાં આપણે હવે પરદેશીથી માલ ભરીને આવતી સ્ટીમરો માટે કાગને કેળે રાહ જોઈ રાખવી પડે છે. પરંતુ ઉપરોક્ત ત્રણ ચીજ માટે આપણી એટલી બધી પરતંત્ર દશા નથી થઈ તે માટે આપણે પરમાત્માનો ખરેખર આભાર માનવો જોઈએ. છતાં પણ દિલ્હીની સાથે કહેવું પડે છે કે જે વેળાસર આપણે ચેતીશું નહિ તો એ ત્રણ ચીજ આપણા દેશ માટે બનાવવાનો અનાદિ કાલનો ઇન્કાર.

આપણે નિમ્ન ગુમાવી બેસીશું. હિંદિ બધુજો ! કાંભળો છો કે ?

આ ઘીથી જે અનેક જાતનાં નુકસાન આપણા દેશને થતાં છે અથવા થવા સંભવ છે તેમાં સાથી મોટું નુકસાન આપણા દેશના પશુધનનેજ થયું છે અથવા થશે એ નિશ્ચિત વાત છે.

હવે ચોડાજ વરસની વાતપર હિંદુસ્તાનના દરેક કુટુંબો પોતાની શક્તિ મુજબ ગાય ભેંસ ઇત્યાદિ સરેરાશ એ ઘી ત્રણ ઠોર પાળતા જેમાંના કેટલાક તો એવા પશુઓના, દુધ ઘીના વ્યાપાર ઉપરજ પોતાનો નીભાવ કરતા.

એક સાધારણ કુટુંબ પણ ફક્ત એક ગાય અને એક ભેંસના દુધ, દહીં અને ઘી ઉપર પોતાનું નિર્વાહ ચલાવતું જેથી તે હંમેશા સ્વતંત્ર રહેતો. તેને પારકા ગુલામી નોકરીઓ નહોતી કરવી પડતી; પણ એજ પશુધનના દિનપ્રતિદિન વિનાશ થતો હોવાથી ૧૦૦ માંથી ૯૦ ટકા હિંદુસ્તાનવાસીઓને આજ નોકરી અને પારકા તાબેદારી ભોગવવી પડે છે. હિંદની આવી વિષમ દશામાં હાલ પરદેશીમાંથી આમળ જણાવેલું તકલાદી ઘી કે જેને ખરી રીતે ઘી તો નહીંજ કહી શકાય તે દિન ઉઝે રોજના સેંકડો રૂપ્યા પરદેશીમાંથી આવે છે અને ઘીના નામે અથવા તો ઘીમાં ભેળસેળ કરીને ઘી તરીકેજ વેચાય છે. આ તકલાદી ઘી ધણા સોંધા મુલ્યથી વેચાય છે અને સોંધા મૂલ્યથી વેચાય તેમાં નવાઈ પણ નહિંજ; કારણકે તેમાં જે પદાર્થો છે તે કોઈ રીતે ક્ષીમતી તો નથીજ. આ ઘી કાખલ થતાં તેણે દેશના શુદ્ધ ઘીના વેપારને ખરેખર ધણો મજબુત થકકો પહોંચાડ્યો છે. અને કાંઈ કદાચ પ્રશ્ન કરશે કે જો આ વિદેશી ઘીથી દેશના શુદ્ધ ઘીને નુકસાન થયું હોય તો તેના કાલ પડવા જોઈએ પણ તેમ તો થયુંજ નથી તો પછી એમ કેમ માની શકાય કે એ વિદેશી ઘીથી દેશના શુદ્ધ ઘીને નુકસાન થયું છે ? પ્રશ્ન ખરો છે અને દેશી ઘીના કાલો કિતવો નથી એ પણ સત્ય છે. દેશી ઘીના કાલો પડ્યા નથી તેથી તેના વેપારને નુકસાન નથીજ થયું એમ માનવામાં ખરેખર શુભ ચાલ છે. આપણા દેશનું ઘી ફક્ત શુદ્ધ દુધમાંથીજ જનું છે એ વાત તો જમખસિદ્ધ છે. હવે શુદ્ધ ઘીની જનાવટનું ઘી હાલની મોંઘવારીનાં હિસાબે કેટલું મોંઘું પડે એ સમજવું અધિક નથી. જેથી દેશી ઘીના કાલો હાલના સંજોગે રૂ. ૩૦ થી ઓછા હોય અથવા થાય એવી આશા રાખવી ભ્રમ છે. આ જાણે કે મુદાસરની દલીલ કહેવાય. પરંતુ આપણે જાણ્યે અથવા અજાણ્યે જ્યારથી આ વિદેશી તકલાદી ઘી આવા

જાતના ત્યારથી દેશનો શુદ્ધ ઘીનો વેપાર થતો જાય છે તેમાં તો કવલેશ જોડું
 નથી. દેશના બીજા કોઇ પણ પ્રાંત અથવા જિલ્લા કરતાં વેણ્ટેનલ ઘીનો ઉદ્યોગ
 મુંબઈમાં વધારેમાં વધારે થાય છે અને અત્યારે આ ઘી મુંબઈમાં એટલું બહુ
 પ્રસારી ગયું છે કે કોઇપણ મુંબાઈવાસી પોતાની ઝાતી ઉપર હાથ મૂકી વિશ્વાસ
 પૂર્વક એમ કહી શકે એમ નથીજ કે તે પોતાના દૈનિક વપરાશમાં જે ઘી
 ખાય છે તે શુદ્ધ ઘીજ છે. કદાચ કોઇ કહેનારો કહે તેમ કહે; પણ વેણ્ટેનલ
 ઘીના સેંકડો રૂબા જે દેશના ગુજરાત અને કાઠીયાવાડ તથા ધ્રંતર જિલ્લાઓ
 કે જ્યાં દેશી ઘી જરૂરખાઈ બનાવવામાં આવે છે તેવા જિલ્લાઓમાં પણ
 બધા છે એ સત્ય છે. જે જિલ્લાઓ પોતેજ શુદ્ધ ઘી બનાવે છે તે જિલ્લા-
 માં વેણ્ટેનલ ઘીનો શો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હશે એ કદપણ કહી નથી.
 દેશના દરેક જિલ્લાનો ઘીનો વેપાર મુંબઈ સાથે અગત્યનો સંબંધ ધરાવે છે
 અને તેઓનું ઘી વેચવા માટે ફક્ત મુંબઈ એ એકલુંજ બજાર અથવા મારકેટ
 છે. હવે તેમના દેશી ઘીના હિસાબે વેણ્ટેનલ ઘી સરવુ વેચાણ હોવાથી અને
 મુંબઈના પુટકલ વેપારીઓ વિના હરકતે દેશી ઘીના નામે આ વિદેશી ઘી
 વેચી શકતા હોવાથી અને તેમાં દેશી ઘીના જેટલાજ ભાવે તેમને ઉપ-
 જતા હોવાથી તેઓ આંખો બંધ કરીને વિદેશી ઘી ખરીદે છે અને દેશી
 ઘીના નામે અથવા બીજા ઘીમાં ભેળસેળ કરીને પોતાના ગ્રાહકોને આપે છે
 અને મુંબઈની આશ્રમ પણ અંધ વિશ્વાસથી તે ખાય છે. જેથી દેશી ઘીનો
 ઉદ્યોગ ઝોડો થાય છે તેમજ ભાવમાં ઘટાડો કરવાનું પોષાણ નહિ
 થવાથી દેશી ઘીના વેપારીઓને ખરેખર નુકશાન બધા છે તેથી તેઓ
 પણ વેણ્ટેનલ ઘી મંગારી પોતાના ઘીમાં મિશ્રણ કરીને અત્રે મોકલતા
 હોય અને તેથી તેમનું ઘી સરતા હરે વેચાણ હોય તો તેમાં સંદેહ નથી
 અને જે એવી રીતે મિશ્રણ કરવા માટે દેશી ઘીના વેપારીઓ વેણ્ટેનલ
 ઘી મંગાવતા હોય તો તેમાં કંઈ નવાઈ નથી. આપણી હિંદી પ્રજામાં
 એક છુરામાં છુરી જોડ અને ખસલત એજ છે કે પોતાના નામ આખરને
 ભલે પકડે ભાગે પણ વેપારમાં નુકશાન થવું જોઈએ નહિ અને એ
 ખરાબ ખસલતજ આપણને આમજ વધવામાં અટકાયત કરે છે.
 ઉપરના પ્રધાસાથી સમજી શકાય છે કે વેણ્ટેનલ ઘીના પ્રવેશથી દેશના
 શુદ્ધ ઘીના વેપારને ખરેખર મહાન પકડો લાગ્યો છે. પરદેશીઓ
 આપણા દેશના કોઇપણ વેપારને પચાસ વગાડે એમ નથી. બધે
 તેવા વેપારને તદ્દન ખોરવી નાખવાને પણ તેઓ શૂંકે એમ નથી.

જો વેળાસર આ લીની આખાતજ ઘુરતમાં જાંધ નહીં આવે તો પરદેશીઓ કદાચ પોતાના વિદેશી લીના આવે એટલા જાધા ઉતારી નાખશે કે જેથી જે રકમાખડયા કુટકલ વેપારીઓ શુદ્ધ દેશી લી ખરીદ કરતા હશે તેઓ પણ તે ખરીદ નહીં કરે અને દેશી લીના વેપારીઓને તો નુકસાનીમાં ઉતરવા કરતાં દેશી લીનાં વેપારજ સહતર જાંધ કરવાની ફરજ પડશે અને ઉલટું તેઓ પણ આ વિદેશી લીનોજ વેપાર લાઇ બેસશે. જો ન કરે નારાયણ ને આવી સ્થિતિ આવે તો તેથી નુકસાન ફક્ત પ્રભવર્ગને થશે કારણ કે તેને ચોકમાં લીનાં દફાન પણ ફલિત થશે; પરંતુ તેની સાથે આપણા દેશના પશુ ધનને પણ હેવટનો ચક્રો લાગશે. હાલ દિન ઉગે ને હળરો ઢોર આપણા દેશમાં કાપા છે છતાં જ્યાં સુધી દેશમાં શુદ્ધ દુધ અને લીનો વેપાર હાલત હશે ત્યાં સુધી દેશના પશુધનની જરૂરીયાત રહેશે પણ જ્યારે શુદ્ધ દુધ તથા લીનો વેપારજ નષ્ટપ્રાય થશે ત્યારે પછી દેશમાં પશુ ધનનો ઉપયોગજ નહિ રહે, અને તેમ થતાં આપણા દેશના ગાય બેંસ પ્રત્યાદી પશુઓનું શું થાય એ ચિંતારની કલ્પના કરતાંજ રોમાંચ ખડા થઇ જાય છે.

બંધુઓ ! આપણા દેશના ગુજરાત અને કાઠીઆવાડના કોઇ નાનામાં નાના ગામડામાં જઇ ત્યાંના કોઈ ગરીબમાં ગરીબ કુટુંબની હાલત જુઓ. ત્યાં મુંબઈની માફક અનેક તરેહના વેપારનાં બજાર ચાલ્યાં નથી. ત્યાંના માણસોને મુંબઈની આવકમની માફક કલમનાં જોડાથી પૈસા નથી મળતા; તેમજ રોજના લાખ દિવાને ને દો લાખ લિયાના સડા ખેલી વિના મહેનતના નાણાંના હમલા બેગા કરી લેવાનું નથી આવડતું ! અનેક જાતનાં જુઠાણાં અને જળપ્રપંચથી પારકું નાણું પોતાના ઘરમાં તાણી લાવી એક સપાટે તાલેવંત ચવાની તેઓની જીયાસા નથી. છતાં તેને કોઇ જાતની હાથબળતર પણ થતી નથી. નથી તેના ઘરમાં હળરોનું ફરનીચર ભરું કે નથી હળરોની કીમતના વસ્ત્રોનાં બંધાર મર્ચા; છતાંપણ તે મુંબઈ જેવા શહેરના એકાદ લક્ષ્મીના ગુલામ ધનાઢય કરતાં પણ વધુ સ્વતંત્ર છે. કોઇપણ જાતનો તેની પાસે વેપાર નથી તોપણ તે પોતાના કુટુંબનું જાનદે અને સ્વતંત્રતાથી બરણ પોષણ કરે છે. તેની આવકને એકને એકજ મૂળમાત્ર જોઇશું તો તે ફક્ત તેની પાસે જે એકાદ ગાય બેંસ હોય છે તેજ છે. આવા ફક્ત એક બે મુંબા પ્રાણીઓને તે પોતાનાં પ્રાણસમ ગણીને માલે છે અને તે જ્યાં સુધી દુધ હારી આવે છે ત્યાંસુધી.

તેને કલ્પદ્રુમ માની તેની પૂર્ણ ચાકરી બરદાસ્ત કરે છે. એનાં દુષ્કર્મો વેચીનેજ માત્ર તે પોતાના આખા કુટુંબનો નિર્વાહ કરે છે. દેશમાં ક્યાં સુધી રાજ્યું પોતાના પ્રાણીઓને પાવાનું બળ અને શાસ્યારો મળે છે ત્યાં સુધી પોતાનાં એ પ્રાણીથી વહાલાં ઢોરોનું રક્ષણ કરે છે પણ હવે તે બાક પ્રાણીની તંગી ન હોય તોપણ તેમને પોતાના પ્યારાં ઢોરો વેચી નાખવાની દુરજ પડી છે અગર પડશે. કારણ કે જો પેલું વિદેશી ઘી દેશના મળેમામમાં પ્રચરી જશે તો શુદ્ધ ઘી બનાવવું અને વેચવું આવા મરીબ કુટુંબોને બારી પડી જશે; જેથી પોતાનાં પ્યારાં ઢોરોને કસાઇના હાથે સોંપ્યા વગર તેમને બીજે કાઇ રસ્તો રહેશે નહિ. હજી પણ મુંબઇના અમવા તો મોટાં શહેરોના બજારોમાં જે શુદ્ધ દેશી ઘી વેચાય છે તેની મૂળ આવકનો રસ્તો જોશે તો તે મોટે ભાગે પહોડા નીચે રહેનારી ગીરની મરીબ બરવાક વિગેરે વસ્તીજ પુરં પાડે છે અને ઉપર કલા મુજબ ફક્ત ઘીના વેપાર ઉપરજ તેમના આખા કુટુંબનો નિર્વાહ ચાલે છે. આવા આપણા દેશનાં મરીબજનનો વિનાકારણ ત્રિદંસ ન થાય તે માટે પણ આપણે વેળાસર ચેતી વેછોટગલ ઘીની આખાત અટકાવવી જોઇએ છે.

હવે આ વેછોટગલ ઘીનો નિષેધ કરવાને કાણે પ્રયત્નો કર્યા છે અને તેનું શું પરિણામ આવ્યું છે તે વિગતવાર તપાસીએ.

સરખાતમાં બંગાળના રસાયણ કારખાંઓ તરફથી મળેલા સર્ટિફિકેટોના આધારે મુંબઇની ઘી બજારે પત્રિકા દ્વારા જાહેર પ્રજાને ચેતાવવા માટે પ્રયત્નો કર્યા હતા. જે પછી માંડવીની કચ્છી વિશ્વા ઓશવાળ જૈન મુવાનોની મંડળીના આશરે નીચે બે ત્રણ સભા તેમની કચ્છી હજા ઓસવાલ મહાજન વાડીમાં બરવામાં આવી. ત્યાર પછીની સભા કાંદાવાડી મધ્યે કાનબાઇની વાડીમાં ડૉ. પુનશી હીરજી મહીશરીના પ્રમુખપદે મળી જે પછીની એક સભા કચ્છીદશાઓશવાળ મહાજનવાડીમાં એક બળીતા મારવાડી સદ્ગ્રહરચના અધ્યક્ષપદે મળી. તે પછી એક મોટી સભા માધવ બાગમાં જાત્રેની ધારાસભાના એક ઉત્સાહી રાષ્ટ્રીય પક્ષના જોગ સભાસદના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તે દરમ્યાનમાં મુંબઇની ઝેન રીલસં એસોસીએશન તરફથી એક હીરાબાગમાં તથા બીજી મોરાર બાગમાં અને ત્રીજી કાંદાવાડીમાં કાનબાઇની વાડીમાં એમ ત્રણ સભાઓ મળી હતી. ઉપરોક્ત ત્રણેક સભાઓમાં હાજર સનાર મુખ્યત્વે કરીને મુંબઇના પરચુર...

જાનાં કરીચાણાનો ધંધો કરનારા વેપારીઓના આવતા હતા જેઓએ આ થી નહિ વેચવાના સોગન લીધા હતા છતાં તેઓ હજી સુધી આ થી વેચી રહ્યા છે. ઉપરોક્ત સહાયોમાં બહાર પ્રજાએ લગભગ કંઈ પણ ભાગ નથી લીધો એમ કહીએ તો ચાલે અને પ્રજાવર્ગે વેછટેબલ થી બાબતમાં પૂરતો ઉદ્ધાપોહ કરેલો નહિં હોવાથીજ તે દેશમાંથી નાણુદ ચડું પણ ઉલટું તેની ખપત વધી છે. આખી પ્રજા જ્યારે આ વિદેશી થી ની આયાત અટકાવવા પ્રયત્ન કરશે ત્યારે તો એક દિવસ પણ તે ટકી શકશે નહિં. પણ એમ ન થાય ત્યાં સુધી તો આ વિદેશી થી દિન પ્રતિદિન વધુ આયાત થતું જાય છે અને ચર્ચે તેમાં કંઈ નવાઈ નથી.

વેછટેબલ થી મુજબની ગરીબ અને અવાણ પ્રજાને તેના વેચનારાઓ દેશી થીના નામથીજ વેચે છે; પણ બહાર અને ઉચ્ચવર્ગની વસ્તીવાળા ભાગમાં તેના વેપારીઓ વેછટેબલ થી સાથે જુજ અંકમાં દેશી થીનું મિશ્રણ કરી તેનો તાવડો કરીને શુદ્ધ પોરબંદર થીને નામે પણ વેચે છે. જેમાં એક ડબ્બા પાછળ તેઓને લગભગ રૂ. ૮-૧૦ મળે છે તેથી તેઓ આ થીનો વેપાર લગભગ કોઈપણ રીતે ખુશી નથી. આ થીના રાજના સેંકડો ડબ્બા હિંદુસ્તાનના બીજા ઇલાકાઓમાં અને આફ્રિકા વિગેરે દેશોમાં પણ જાય છે.

આ થીનો નિષેધ કયાં કયાં થયો છે ?

આગળ હાપાઓમાં બહાર થયા મુજબ અને કાલિયા પ્રમાણે પોરબંદર સ્ટેટ અને ઉદાર સ્ટેટમાં જળ અથવા સ્થળ કોઈપણ માર્ગે આ થીની આયાત થતી અટકાવવાના મનાઈ હુકમો બહાર પાડવામાં આવ્યા છે. જેનો ધડો લઈ બીજાં દેશી રાજ્યો પણ પોતાની હદમાં આ થીની દરીયા અથવા જમીન માર્ગે આયાત થતી અટકાવશે એવી અમારી તેમને નમ્ર અરજ છે.

ખરી રીતે આ થીનો અટકાયત કેવી રીતે થઈ શકે ?

આ થીની અટકાયત બે રીતે થઈ શકે છે. પહેલી રીત એજ છે કે પ્રજા આ થીનો ઉપયોગ કરવાનું બંધ કરે તો વેપારીઓ તે ખરીદ કરતા બંધ થાય જેથી પરિણામે તેની આયાત પણ બંધ થાય; પણ એ રીતમાં અનેક ભતની મુશ્કેલીઓ છે. ગરીબ અને અબજુ ધર્મને થીની પારખ નહીં હોવાથી અને દેશી થીનો

હિસાબે વેણેબલ ધી તેમને સોંધું મળતું હોવાથી તેઓ આ ધી વાપરે છે. વળી સાધારણુ ધીમંત જાને શુદ્ધિકૃત વર્ગને આ ધી તાવડો કરીને વેચવામાં આવતું હોવાથી તેઓ તેને દેશી ધી સમજીને વાપરે છે. તેથી પ્રભુ વર્ગ તરફથી આ ધીને પારખવું મુશ્કેલ હોવાથી પહેલી રીત પ્રમાણે ધીની અટકાવત થવી સહેલ નથી.

હવે બીજી રીત પ્રમાણે આખા દેશની પ્રભુ આ ધીની આયાત સામેજ વિરોધ ઉઠાવે, તેને માટે ધારાસભા દ્વારા અટકાયતનો કાયદો બહાલે તો લોક મતને માન આપી સરકાર પોતેજ તેની આયાત બંધ કરાવે તો તેમ થઇ શકે. પહેલાં કરતાં બીજી રીત સહેલ અને સુગમ છે અને દરેક ઇલાકાની સરકારો અથવા વડી સરકારને ધારે તો એકજ દિવસમાં આ વિદેશી ધીની આયાત અને જીવન નિર્મૂળ કરી શકે તેમ છે; પણ પ્રજાના પૃથ્થુ ઉદાપોદ વિના સરકારનું લક્ષ આ બાબતમાં દોરાય તેમ નથી અને તે કંઇ કરે પણ નહિં એ પણ નક્કી છે.

ત્યારે હવે આપણે શું કરવું જોઈએ ?

૧ આપણે વેણેબલ ધીના ગ્રુપ્પેષ ઉપરથી તેને ઝોળખી કાઢતાં ધીખવું જોઈએ અને પોતાના દાણાવાલા વેપારીઓ શુદ્ધ ધીને નામે આપણને વેણેબલ ધી ન ખવડાવે તેવો બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ; છતાં જો શુદ્ધ ધીના નામે આપણને વેણેબલ ધી આપવામાં આવ્યું છે એવી ખાત્રી થાય તો તેવા વેપારી ઉપર દાયદાની અદાલત ઉપર કામ ચલાવી તેને ધટતી શીક્ષ કરાવવી જોઈએ કે જેથી બીજા વેપારીઓ એ પ્રમાણે ન કરે. બીજું સભાઓ ભરી એ ધીની આયાત સામે મજબુત વિરોધ જાહેર કરવો જોઈએ અને તેની આયાત થતી અટકાવવા માટે સરકારને ઉપરાં ઉપરી અરજ કરવી જોઈએ. આ ધીના ગ્રુપ્પેષ અને ઝોળખવું વિચિત વારે વર્ણન દેશ આખામાં દરેક ભાષાઓમાં છાપવીને તેના હેતુબીલ વહેંચી પ્રજાને જાગૃત કરવી જોઈએ. પોતાના મતથી જે મેંબરો ધારાસભામાં ગયા હોય તેમને આ ધીની અટકાયત માટે ધારાસભા દ્વારા કાયદો બહાલવાની સૂચના કરવી જોઈએ. હોટલોમાં, વીસી-બોનેમાં અને મીઠામવાળાઓની દુકાનોમાં આ ધીને વપરાશ ન થાય તે માટે પુરતો બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ અને જ્યાં જો ધી વપરાતું હોય ત્યાંથી કદિ કેમ્ બીજા લેવી નહિં અને તેના પીસી, બોલ કે હોટલ અને દુકાન

અંદરો પાસેથી આ ધીનો કદિ ઉપયોગ નહિ કરવા માટે ચેરંડીઓ મેળવવી જોઈએ. આ આખા સમુદાય તરીકે પ્રજાની ફરજ અને કાયદું.

૨. આચાર્યો અને વિદ્વાનોએ આ ધીનો વપરાશ ન કરવા માટે પ્રજા વચ્ચે ઉપદેશ કરવો જોઈએ અને પોતાનાં દેવ મંદિરોમાં વપરાતા ધીમાં વેજટેબલ ધી કદિ હાખલ ન થાય તે માટે પકડે બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ. આચાર્યો અને ધર્મોપદેશકોને કેટલોક અંશે સગવડવાડાઓ અને શ્રાદ્ધકારો પશુ નમે છે તો જ્યાં જ્યાં તેઓ પોતાની જામવજ ચલાવી શકતા હોય તેવા સગવડો અથવા સગવડાઓમાં વેજટેબલ ધી હાખલ ન થાય એવો બંદોબસ્ત કરાવવો જોઈએ.

૩ ધારાસભાના સભ્યોની તો ખુલ્લી ફરજ છે કે તેમણે આ બાબત પોતાની કાઉન્સિલોમાં ઠરાવ કરી વેજટેબલ ધીની પોતાના પ્રાંતમાં બાબત થતી કાયદેસર અટકાવવી જોઈએ અને જો દેશના કિતને માટે તેઓ એમ કરવા ધારે તો ખુશીથી કરી શકે અને પ્રજાની આશીષ મેળવી શકે.

૪ આપણા હિંદુસ્તાન દેશમાં દેશી સગવડાઓ ધણા છે અને તેઓ ધારે તો પોતાની હદમાં વેજટેબલ ધીની બાબત થતી કાયદેસર અટકાવી શકે. તેમ કરવામાં તેમના પોતાના દેશ અને વસ્તીનું કિત સમાવેલું છે અને આમળ વર્ણુવા મુજબ બે ત્રણ દેશી સગવડો પોતાના દેશોમાં આ તકલાદી ધીની બાબત માટે મનાઈ કુદમ પશુ કાદમા છે તો તેમના પગલે ચાલવામાં બીજા સગવડાઓને કંઈપણ પ્રતિબંધ આડે આવી શકે એમ નથી.

૫ શ્રાદ્ધકારો અને બાપારીઓની ફરજ તો ખુલ્લી છે કે તેઓએ આ ધીના વેપારમાં તેમને મળે તેટલો નફો મળતો હોય તોપણ દેશના અને સરવાળે તેમના પોતાના બધાની ખાતર આ ધીનો વેપાર ત્વજ દેવો થટે. તેમણે તો ઉલટું સ્વદેશી ધીનો પ્રચાર પશુપણે થાય, પોતાનાજ દેશના ધીના વેપારને ઉત્તેજન મળે તે માટે ચોખ્ખા પ્રબંધ કરવો જોઈએ. દેશની ઉછેર અને ઓલાદ સુધારી, દેશમાં દુધ ધી પાણીનાં મૂલ્યે મળે એવો ઇલાજ અને બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ.

અસ્તુ: હવે દેશના હિંદુ, મુસલમાન, પારસી, મહુદી, ખ્રીસ્ત ફરક બિરાદરોને તમામ ગરીબ કે તવંચર, આચાર્યો કે વિદ્વાનો, સગવડ કે રેવત, અને અધિકારીઓ અને કાઉન્સિલના મેમ્બરો કરેલો એવ

અરબ છે કે વેશ્ટેબલ ધી આપણા દેશને આર્થિક, માનસીક અને
ધાર્મિક દ્રષ્ટિએ પુરસ્કાનકારક હોવાથી, તેના ઉપયોગથી આપણા દેશના
પણ ધનને પણ હાનિ થવાનો સંભવ હોવાથી તેની આપાત જોય
બને તેમ પુરત અટકાવવા માટે ચેતનાથી જે રીતે બની શકે તે
રીતે પ્રયાસ કરી દેશના જલામાં ચેતાનો હિસ્સો અવશ્ય આપશે.
સુસ્થે કિમ્ વહુના ? પરમાત્મા મારા હિંદી બધુઓને સદ્સુધિ આપે.

લી૦

ડા. નંદલાલ કાગલદાસ અહીયા.

આ પુસ્તક મુદ્રા નં. ૭ ચોપાટી રાડ લેડી નામ' કાઢ હિન્દુ જોઈને
કે. જોન. સેલર પ્રેસમાં બદલણ પીતાંબર ઠક્કરે લખ્યું છે અને મુદ્રા
નં. ૨ સુંની હનુમાન મલી નારાયણ મુલંજીના માળામાંથી
નંદલાલ જગનલાલ ઠક્કરે પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

